

afstemming bovenlokale samenwerking

Afstemming: aan de slag

Versie 7 februari 2024

vvsg

Inhoudstafel

0. Inleiding.....	3
1. Afstemming: verplicht, gestimuleerd en gewenst.....	4
De van bovenaf verplichte afstemming.....	4
De van bovenaf gestimuleerde afstemming.....	5
Tijds kader voor verplichte en gestimuleerde afstemming	6
Verplichte en gestimuleerde afstemming: bekijk het samen!	7
De van onderuit gewenste samenwerking	8
2. Een stand van zaken: overzichten regionaal en lokaal	9
3. Regionale dialoog	11
Algemeen	11
Een voorbeeld: de Denderregio	12
4. Lokale en regionale beslissingen.....	15
1/ Het lokaal bestuur beslist om hier niet meer rond samen te werken.....	15
2/ Het lokaal bestuur gaat akkoord dat andere lokale besturen uit het referentieregio-overschrijdend samenwerkingsverband te stappen.....	16
3/ Het lokaal bestuur sluit aan bij een andere gelijkaardige samenwerking binnen de referentieregio.	17
4/ Het lokaal bestuur richt samen met andere lokale besturen een nieuw samenwerkingsverband binnen de referentieregio op.....	17
5/ Het lokaal bestuur gaat akkoord met het aanvragen van een afwijking.	17
6/ Het lokaal bestuur stapt mee in een supra-regionale samenwerking.....	18
5. Het aanbod van Labo Regiovorming.....	19

0. Inleiding

Het is druk in het landschap van de bovenlokale samenwerking. Vlaamse lokale besturen werken in veel verschillende structuren en contexten samen, elk met hun werkingsgebied.

Regelgeving en subsidiekaders van Vlaamse en federale oorsprong zorgden de afgelopen decennia voor telkens weer andere afbakeningen en samenwerkingsvormen. Het resultaat is een onoverzichtelijk geheel, waarbij lokale besturen de greep dreigen te verliezen.

Afstemming betekent het samenwerkingslandschap voor lokale besturen zo overzichtelijk en coherent mogelijk maken. Dat is geen doel op zich, maar de voorwaarde om te komen tot een sterk en geïntegreerd regionaal beleid, aangestuurd door lokale besturen.

Afstemming is enerzijds een beweging van onderuit. In verschillende referentieregio's zetten lokale besturen samen stappen om tot een meer coherent samenwerkingslandschap te komen (zie hoofdstuk 3)

Afstemming is anderzijds ook van bovenaf deels verplicht, deels gestimuleerd door een Vlaams kader, dat momenteel wordt uitgerold (zie hoofdstukken 1 en 2).

Doel van dit document is het toelichten van dit Vlaamse kader in uitrol volgens de informatie waarover we momenteel beschikken. We leggen daarbij de nadruk op de impact voor lokale besturen en hun samenwerkingsverbanden.

De teksten waarop we ons baseren zijn:

- De kadernota van 12 maart 2021 over de regiovorming;
- De kadernota van 4 februari 2022 over de regiovorming (specifiek over Limburg);
- Het regiodecreet van 3 februari 2023.
- Het uitvoeringsbesluit bij het regiodecreet van 10 februari 2023.
- Het verzamelbesluit regiovorming van 20 oktober 2023
- Het verzameldecreet regiovorming ontwerp principieel goedgekeurd op 22 december 2023
- Het overzicht afstemming samenwerkingsverbanden van het Agentschap Binnenlands Bestuur van 30 november 2023

1. Afstemming: verplicht, gestimuleerd en gewenst

Wat is afstemming, zoals gedefinieerd in de bovenvermelde teksten?

Een samenwerkingsverband is afgestemd op de referentieregio als:

- het werkingsgebied binnen de referentieregio valt, of
- het werkingsgebied samenvalt met de referentieregio, of
- het gaat om een supra-regionaal samenwerkingsverband. (Een supra-regionaal samenwerkingsverband heeft een werkingsgebied dat meerdere referentieregio's beslaat, waarbij in elk van die referentieregio's minstens 90% van de gemeenten deelnemen).

De van bovenaf verplichte afstemming

Voor welk soort structuren geldt de verplichting?

Het regiodecreet voorziet een verplichte afstemming op de referentieregio voor intergemeentelijke samenwerkingsverbanden met rechtspersoonlijkheid:

- projectverenigingen;
- dienstverlenende verenigingen;
- opdrachthoudende verenigingen, al dan niet met private deelname.

Vallen volgens het regiodecreet buiten de verplichte afstemming:

- samenwerking die niet leidt tot nieuwe structuren, zoals het geval kan zijn bij samenaankoop, gezamenlijk indienen van subsidiedossiers...;
- intergemeentelijke samenwerkingsverbanden zonder rechtspersoonlijkheid volgens het Decreet Lokaal Bestuur, namelijk de interlokale verenigingen en de interbestuurlijke verenigingen;
- OCMW-verenigingen;
- intergemeentelijke samenwerkingsverbanden mét rechtspersoonlijkheid die gewest- en staatsgrensoverschrijdend zijn.

Voor welk soort activiteiten geldt de verplichting?

De verplichte afstemming slaat op alle activiteiten, behalve:

- samenwerkingsverbanden waarbij de **landschappelijke gegevenheid** dominant is of die gebonden zijn aan fysische en natuurlijke structuren. Wat betekent dit juist? De Memorie van Toelichting bij het regiodecreet geeft enkele concrete voorbeelden van soorten samenwerkingsverbanden: de bekkenbesturen, de bosgroepen, Stichting Zoniënwood, de T.OP-werking voor de kust, Dender, Demervallei, Kleine Nete, Albertkanaal, Mijnstreek, het overleg tussen de kustgemeenten.
- **toeristische** samenwerkingsverbanden;
- samenwerkingsverbanden waarbij zowel het schaalvoordeel de enige drijfveer is als de link met het lokale of regionale strategische **beleid beperkt** is. Hier geeft de Memorie van Toelichting bij het regiodecreet een limitatieve opsomming.

- het beheer of de uitbating van crematoria, woonzorgvoorzieningen, zwembaden en onderwijsinstellingen;
- informatie- en communicatietechnologie, verzekeringen, financiering, aankoopbeheer en facilitair beheer;
- de leidinggebonden nutssectoren: energiedistributie, drinkwatervoorziening, riolering, telecom en kabeldistributie.

De van bovenaf gestimuleerde afstemming

Behalve deze van bovenaf verplichte stimulering wordt de conformiteit voor intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en OCMW-verenigingen ook gestimuleerd, bijvoorbeeld via sectorale subsidiebepalingen. Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en OCMW-verenigingen waarvan de activiteiten door de Vlaamse overheid worden (mee)gefinancierd krijgen met de voorwaarde van regioconformiteit te maken.

De kadernota van 12 maart 2021 noemt volgende activiteiten die door intergemeentelijke samenwerkingsverbanden of OCMW-verenigingen kunnen worden opgenomen.

Vrije tijd, erfgoed en cultuur

- intergemeentelijke samenwerking bovenlokaal cultuurdecreet;
- intergemeentelijke samenwerking cultureel erfgoeddecreet;
- intergemeentelijke onroerend erfgoeddiensten;
- UiTPAS-regio's binnen de uitvoering van de beheersovereenkomst met Publiq vzw;
- intergemeentelijke samenwerking decreet bovenlokale jeugdwerking;
- intergemeentelijke samenwerking voor bovenlokaal sportbeleid.

Werk en economie

- lokale regie sociale economie/werk;
- wijk-werken.

Ruimte

- energiehuizen;
- intergemeentelijke samenwerking lokaal woonbeleid.

Welzijn

- geïntegreerd breed onthaal

Tijds kader voor verplichte en gestimuleerde afstemming

Wat is het tijds kader voor de verplichte afstemming?

De verplichte afstemming geldt onmiddellijk voor de nieuwe samenwerkingsverbanden (die opgericht worden vanaf 2023).

Voor de bestaande samenwerkingsverbanden is er een overgangsregeling. Zij moeten uiterlijk tegen 31 december 2031 regioconform zijn. Het regiodecreet voorziet hiervoor twee fases:

- In een eerste fase ligt het initiatief bij de lokale besturen: zij kunnen onder elkaar afspraken maken, uittreden (of toetreden) zodat het samenwerkingsverband regioconform wordt. Deze fase kan duren tot 31 december 2028.
- In de tweede fase ligt het initiatief bij het samenwerkingsverband zelf, waarbij de raad van bestuur (in het geval van een projectvereniging) of de algemene vergadering (bij dienstverlenende of opdrachthoudende verenigingen) gemeenten kan uitsluiten om zo regioconform te worden. Zij krijgen hiervoor dan tijd tot uiterlijk 31 december 2031.

Het meest gewenste scenario is vanzelfsprekend dat de gemeenten er tegen 31 december 2028 onderling uitgeraakt zijn. Fase 2 moet dan ook gezien worden als een noodscenario.

Voor de afvalintercommunales werden echter andere tijdstippen van aanpassing vastgelegd. Daar wordt in een eerste fase van de aangesloten gemeenten verwacht dat zij uiterlijk tegen 1 januari 2035 afspraken hebben gemaakt. De tweede fase, waarbij het initiatief bij het samenwerkingsverband zelf ligt, loopt af op 31 december 2036.

Wat is het tijds kader voor de gestimuleerde afstemming?

Als algemene richtdatum geldt 1 januari 2025 , met dien verstande dat er voor de gestimuleerde afstemming gekeken wordt naar de volgende subsidie- of erkenningsperiodes.

Bij nieuwe erkennings-of subsidierondes zal de regioconformiteit voortaan als voorwaarde worden ingeschreven. Dit gebeurde reeds eerder voor de erkenning van de woonmaatschappijen (zie de beslissing van de Vlaamse regering van 4 februari 2022).

Een overzicht van de samenwerkingsverbanden en de afbakeningen die gevat worden door regiovorming (zowel verplicht als gestimuleerd) is te vinden in de bijlage, toegevoegd aan de halfjaarlijkse voortgangsrapportering over regiovorming aan de Vlaamse regering. De recentste overzichtstabel is die van 30 november 2023.

Klik op onderstaande afbeelding om de online versie van de tabel te openen.

Bijlage 1. Overzicht van samenwerkingsvormen binnen het toepassingsgebied van de regiovorming - stavaza afstemming regelgeving 30/11/2023

[illegible]

Verplichte en gestimuleerde afstemming: bekijk het samen!

Wanneer je de vraag stelt of een samenwerkingsverband best wel of niet wordt afgestemd, vergeet dan niet de verplichte en gestimuleerde naast elkaar te leggen. Voor samenwerkingsverbanden die niet verplicht zijn om zich af te stemmen op de referentieregio, kan het toch aangewezen zijn om zich af te stemmen, indien men in de toekomst gebruik wil kunnen maken van sectorale Vlaamse middelen. Bijvoorbeeld: een welzijnsvereniging wordt als zodanig niet gevat door de regiovorming, behalve wanneer ze een subsidieaanvraag zal indienen waarvoor dit wel geldt, bijvoorbeeld regie sociale economie en werk.

Ook voor wat betreft de timing is het belangrijk om de verplichte en gestimuleerde naast elkaar te leggen: intergemeentelijke samenwerkingsverbanden met rechtspersoonlijkheid hebben in principe tot eind 2031 de tijd om regioconform te worden, maar kunnen in het kader van sommige subsidieregelingen al eerder met de voorwaarde van regioconformiteit te maken krijgen. Bijvoorbeeld: een streekontwikkelingsintercommunale moet zich als dienstverlenende vereniging tegen eind 2030 confirmeren, maar kan al vroeger met de afstemmingsregels in aanraking komen, bijvoorbeeld bij een erkenning als energiehuis.

De van onderuit gewenste samenwerking

Lokale besturen zijn natuurlijk niet verplicht om zich in het afstemmingsverhaal te beperken tot wat verplicht is. Zij kunnen het afstemmingsverhaal aangrijpen om het samenwerkingslandschap in de referentieregio tegen het licht te houden en transparanter te maken. Afstemmen is geen doel op zich, maar moet een stap zijn om te komen tot een geïntegreerd regionaal beleid, aangestuurd door lokale besturen.

Het kan daarom zinvol zijn om als groep van lokale besturen de kansen te onderzoeken om ook sectoren en activiteiten waarvoor de afstemming niet verplicht is, om na te gaan of de samenwerking ook op subregionaal niveau kan versterkt worden...

2. Een stand van zaken: overzichten regionaal en lokaal

Wat betekent dit nu concreet voor mijn lokaal bestuur en mijn referentieregio?

Op de [website van Labo Regiovorming](#) vind je voor jouw bestuur en referentieregio een overzicht op maat.

Dat overzicht biedt, gegroepeerd in beleidsdomeinen, een overzicht van de afbakeningen of samenwerkingsverbanden die genoemd worden in de beslissingen van de Vlaamse regering en waar jouw lokaal bestuur lid van is of deel van uitmaakt.

Dat zijn de samenwerkingsverbanden van lokale besturen die gevat worden door de van bovenaf verplichte afstemming en/of afbakeningen of werkingsgebieden die gevat zullen worden door de van bovenaf gestimuleerde samenwerking.

Per samenwerkingsverband wordt aangegeven:

- welke de recentste beleidstekst is die over dit samenwerkingsverband een uitspraak doet;
- hoeveel gemeenten binnen deze samenwerking zich binnen en buiten de referentieregio bevinden;
- of er in het kader van de regiovorming een actie door het lokale bestuur noodzakelijk is of niet.

Ruimte en duurzaamheid

Afvalintercommunales

Regiodecreet van 3 februari 2023 (art. 30): uiterste datum van aanpassing is 31/12/2036 (art. 30)

Een afvalintercommunale	Aantal gemeenten binnen de regio:	7	Een actie in het kader van de regiovorming is noodzakelijk.
	Aantal gemeenten buiten de regio:	8	

Energiehuizen

Voortgangsrapportering Regiovorming 8 juli 2022: uiterste datum van aanpassing is 01/01/2026

Een energiehuis	Aantal gemeenten binnen de regio:	8	Een actie in het kader van de regiovorming is noodzakelijk.
	Aantal gemeenten buiten de regio:	2	

Daarnaast bevat de inventaris ook afbakeningen of werkingsgebieden die geen intergemeentelijke samenwerkingsbanden van lokale besturen zijn (zoals gedefinieerd in het Decreet Lokaal Bestuur), maar afbakeningen of werkingsgebieden waarvan de

bevoegdheid op Vlaams of federaal niveau ligt. Dat gaat onder meer over eerstelijnszones, vervoerregio's, hulpverleningszones, netwerken geestelijke gezondheidszorg...

Bij deze afbakeningen of werkingsgebieden wordt in de inventaris wel vermeld:

- welke de recentste beleidstekst is die over dit samenwerkingsverband een uitspraak doet;
- hoeveel gemeenten binnen deze samenwerking zich binnen en buiten de referentieregio bevinden.

Maar omdat de bevoegdheid over deze werkingsgebieden op Vlaams of federaal niveau ligt, wordt hier geen actie voor lokale besturen genoteerd.

Centra Algemeen Welzijnswerk

Voortgangsrapportering Regiovorming 8 juli 2022: uiterste datum van aanpassing is 01/01/2025

Een CAW	Aantal gemeenten binnen de regio:	12
	Aantal gemeenten buiten de regio:	2

Eerstelijnszones

Voortgangsrapportering Regiovorming 8 juli 2022: uiterste datum van aanpassing is 01/01/2025

Een eerstelijnszone	Aantal gemeenten binnen de regio:	6
	Aantal gemeenten buiten de regio:	1

Hou bij het doornemen en gebruik van de inventaris zeker rekening met het volgende:

- Dit overzicht beperkt zich tot die afbakeningen en werkingsgebieden die genoemd worden in beslissingen van de Vlaamse regering. Het is goed mogelijk dat een lokaal bestuur of referentieregio het zinvol vindt om ook andere afbakeningen of werkingsgebieden in de afweging mee te nemen.
- Het is in de eerste plaats een overzicht van afbakeningen en werkingsgebieden die binnen verschillende beleidsdomeinen gebruikt worden en niet van structuren. Dit betekent dat één structuur (bijvoorbeeld een projectvereniging) meerdere keren in het overzicht kan voorkomen wanneer die in verschillende domeinen actief is (bijvoorbeeld zowel onroerend als cultureel erfgoed).
- Het overzicht is tot stand gekomen op basis van lijsten en inventarissen allerhande. We hebben zo goed mogelijk alles gecontroleerd, maar check zeker de lijst nog eens na met de gegevens waarover je eventueel zelf beschikt. Laat ons eventuele opmerkingen weten via regiovorming@vvsb.be.

3. Regionale dialoog

Algemeen

Er zijn verschillende redenen om een dialoog over afstemming op regionaal niveau op te starten

- De beslissingen van één lokaal bestuur hierover hebben bijna onvermijdelijk impact op andere lokale besturen;
- Werken vanuit een gezamenlijke visie levert voordelen op: waar willen we als referentieregio naar toe?
 - Met de verplichte afstemming?
 - Met de gestimuleerde afstemming?
 - Met de afstemming die we zelf willen?
- De dialoog met samenwerkingsverbanden in de referentieregio is belangrijk

Het burgemeestersoverleg kan daarvoor hét forum zijn. Maar input van andere regionale fora is eveneens belangrijk, bijvoorbeeld een overleg van algemene directeurs, een overleg van vakschepenen, input vanuit intergemeentelijke samenwerkingsverbanden...

De dialoog over afstemming op regionaal niveau kan het best voorbereid en ondersteund worden door een tijdelijke werkgroep van enkele politici en/of ambtenaren binnen de referentieregio.

Vragen die op regionaal niveau aan bod kunnen komen zijn:

- Hoe verhouden we ons als referentieregio ten opzichte van de bestaande lokale samenwerkingsverbanden? Beperken we ons tot de samenwerkingsverbanden die verplicht moeten afgestemd worden of kijken we breder?
- Hoe verhouden we ons als referentieregio ten opzichte van bestaande Vlaamse afbakeningen en werkingsgebieden? Willen we daar als referentieregio een advies richting de Vlaamse overheid formuleren?
- Hoe verhouden we ons als referentieregio ten opzichte van bestaande federale afbakeningen en werkingsgebieden? Willen we daar als referentieregio een advies richting de federale overheid formuleren?
- ...

Een voorbeeld: de Denderregio

Ter inspiratie geven we graag het voorbeeld van de regionale dialoog in de Denderregio mee. De Denderregio is zeker niet de eerste of enige regio waar het traject van de afstemming en rationalisering van het samenwerkingslandschap gestructureerd wordt aangepakt. Maar de weg die in de Denderregio wordt afgelegd kan ook daarom inspirerend zijn omdat de vertrekpositie binnen de “nieuwe” regio allesbehalve evident was...

De vertrekpositie

In de kadernota over de regiovorming van 12 maart 2020 werd een uiteindelijke kaart van referentieregio's voorgesteld. Eén van de meest ingrijpende veranderingen in vergelijking met de eerste kaart van oktober 2020 was zeker de vorming van een Denderregio. Deze kaart zou uiteindelijk bekrachtigd worden in het regiodecreet van 4 februari 2023. Hoewel de 14 gemeenten van de referentieregio Denderregio duidelijk maatschappelijke uitdagingen met elkaar delen, was er weinig tot geen sprake van bestuurlijke samenwerkingstraditie over de hele referentieregio. Wie een blik werpt op de samenwerkingsvormen en afbakeningen die in de kadernota's regiovorming genoemd worden, ziet zeer duidelijk twee subregio's. De 'heatmap' van gedeelde samenwerkingen per gemeente binnen de Denderregio (eind 2022) illustreert dit.

Gemeente	Aalst	Denderleeuw	Lede	Ninove	Erpe-Mere	Haaltert	Geraardsbergen	Berlare	Buggenhout	Hamme	Lebbeke	Dendermonde	Zele	Wichelen
Aalst		17	19	15	16	17	10	6	5	5	9	7	5	8
Denderleeuw	17		17	19	18	22	13	4	3	3	6	4	3	6
Lede	19	17		16	19	17	11	5	4	4	8	6	4	7
Ninove	15	19	16		17	20	14	4	3	3	6	4	3	6
Erpe-Mere	16	18	19	17		18	12	4	3	3	6	4	3	6
Haaltert	17	22	17	20	18		13	4	3	3	6	4	3	6
Geraardsbergen	10	13	11	14	12	13		2	2	2	4	2	2	4
Berlare	6	4	5	4	4	4	2		19	19	19	21	18	15
Buggenhout	5	3	4	3	3	3	2	19		18	19	21	18	14
Hamme	5	3	4	3	3	3	2	19	18		18	19	16	14
Lebbeke	9	6	8	6	6	6	4	19	19	18		20	17	16
Dendermonde	7	4	6	4	4	4	2	21	21	19	20		18	15
Zele	5	3	4	3	3	3	2	18	18	16	17	18		13
Wichelen	8	6	7	6	6	6	4	15	14	14	16	15	13	

Deze heatmap toont twee onderscheiden subregio's. De uitdaging was (en is) dus niet gering, zeker als men daarnaast nog de inventaris van samenwerkingsverbanden en werkingsgebieden legt met flink wat niet-regioconforme samenwerkingen. Binnen de Denderregio besloot men wel om de handschoen hier op te nemen en een afstemmingstraject te starten. Afstemming is daarbij voor de Denderregio geen doel op zich, maar een manier om te komen tot een sterk en geïntegreerd regionaal beleid, aangestuurd door lokale besturen.

Het proces om te komen tot een transparanter en eenvoudiger samenwerkingslandschap verloopt in de Denderregio in 3 stappen

- Uitdiepen van de inventaris van samenwerkingsverbanden en werkingsgebieden
- Uittekenen van het beslissingsproces en transitiekalender
- Prioriteren

Uitdiepen van de inventaris

De inventaris van samenwerkingsverbanden en werkingsgebieden werd aangevuld met informatie die nodig is voor goed afgewogen regionale en lokale beslissingen. Om tot een uniforme en transparante werkwijze van afstemming te komen voor deze verschillende bovenlokale samenwerkingen werd gewerkt een sjabloon. Op basis van het sjabloon krijgt men een overzicht over het samenwerkingsverband vandaag, wat er nodig is voor eventuele afstemming en wat daarvan de gevolgen zijn.

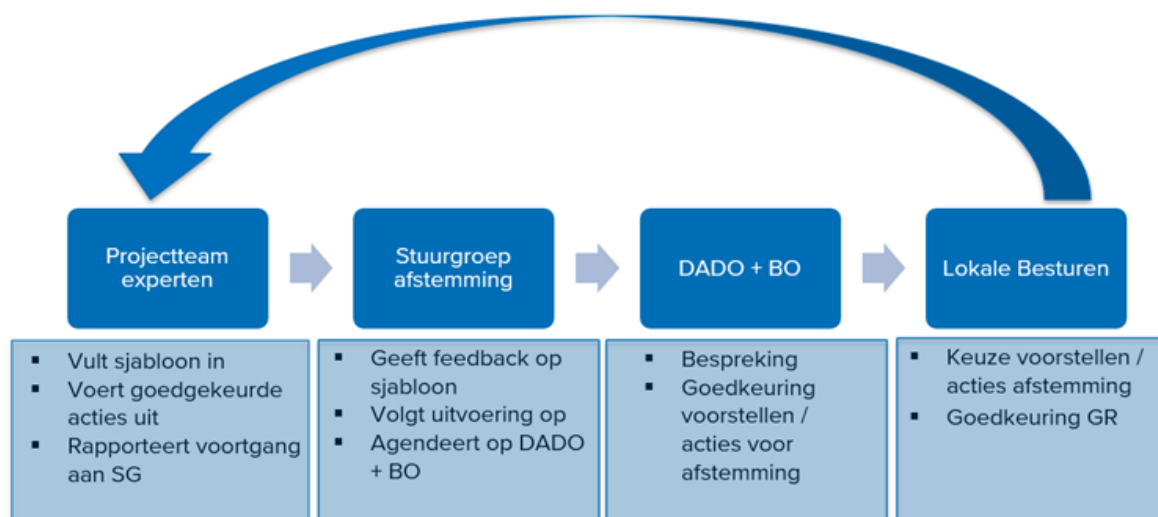
Sjabloon afstemming

Bovenlokale samenwerking (NUT VULLEN)	
Huidige situatie	
Inhoudelijke toelichting	
Naam van BGS	
Deelnemers	
Overlegmomenten	
Juridische entiteit en governance	
Financiering en budget	
Organisatie: personeel en geres	
Besluitvorming en terugkoppeling naar lokaal bestuur	
Afstemming	
Gevoerde schied / niveau BGS	
Gemeenten in / uit	
Termijn	
Wettelijk	
Voorstel acties afstemming	
Mogelijkheden lokaal bestuur	
Voorstel naamwijziging?	
Wijzigingen governance?	
Wijzigingen budget / financiering?	
Anderen gevolgen (bv. wijzigingen in bestuursvorm, dienstverlening...)	
Terugkoppeling BO / DADO	
Suggesties verbetering	

1. In te vullen door projectteam van inhoudelijke experten / coördinatoren bovenlokale samenwerking
2. Feedback door Stuurgroep Regiovorming
3. Bespreking en goedkeuring DADO + BO
4. Finale beslissing acties bij lokale besturen

Uittekenen van het beslissingsproces en transitiekalender

De inventaris wordt inhoudelijk voorbereid door (ambtelijke) experten, gaat dan naar het Regionaal overleg van de algemeen directeurs (DADO) en het burgemeestersoverleg (BO) voor bespreking en afstemming, en uiteindelijk naar de gemeenteraad voor beslissing over de actie die elk lokaal bestuur zal nemen. Het doel is alle relevante intergemeentelijke samenwerkingen via deze flow af te stemmen.

Prioriteren

Tenslotte werd ook een prioriteitenlijst opgemaakt door het regionaal overleg van algemeen directeurs en goedgekeurd door het burgemeestersoverleg, zowel rekening houdend met de tabel die gebruikt wordt voor de voortgangsrapportering van de regiovorming aan de Vlaamse Regering (zie p. 8) als met bestaande lokale initiatieven en noden. De eerste deadlines voor het afstemmen zijn immers voorzien voor 1 januari 2025, maar de beleidsinitiatieven daarvoor worden begin 2024 reeds genomen. Een aantal trajecten zullen dus prioritair aangepakt moeten worden, maar ook voor de andere trajecten wil men een tijdshorizon bieden omdat er van onderuit vragen over worden gesteld naar aanleiding van de uittreding van gemeenten die voortaan bij andere regio's behoren (zoals bijvoorbeeld het geval is bij de samenwerkingen rond UiTPAS en IGS Cultuur en bibliotheken). Op basis hiervan kwam men in de Denderregio bijvoorbeeld tot onderstaande prioriteitenlijst:

1. Vervoerregio
2. UiTPASregio
3. Sportregio
4. Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden Cultuur, Erfgoed en Bibliotheken
5. 1-gezin-1-plan

4. Lokale en regionale beslissingen

Op regionaal niveau kunnen afspraken gemaakt worden, maar de uiteindelijke beslissingen liggen lokaal.

Over welke menukaart beschikt een lokaal bestuur, wanneer omwille van de regioconformiteit aanpassingen noodzakelijk in de participatie van samenwerkingsverbanden zijn?

Op basis van de huidige informatie zien we een zestal opties.

1/ Het lokaal bestuur beslist om hier niet meer rond samen te werken.

Intergemeentelijke samenwerking binnen het kader van het Decreet Lokaal Bestuur (DLB) is vrijwillige samenwerking. Dat betekent ook dat men niet kan verplicht worden tot samenwerking en ervoor kan kiezen om bepaalde taken (opnieuw) zelf op te nemen en niet langer in samenwerking met andere gemeenten. Het Decreet Lokaal Bestuur beperkt echter ook de mogelijkheden voor lokale besturen om zomaar uit een intergemeentelijke vereniging kan stappen.

Voor projectverenigingen verbiedt het Decreet Lokaal Bestuur een uittreding tijdens de duur van een vereniging. Het regiodecreet bepaalt daarentegen dat om een conformering aan de regiogrenzen mogelijk te maken binnen een projectvereniging een uittreding in dat geval wel mogelijk is. De uittreding kan enkel gebeuren als de raad van bestuur daarmee instemt.

Voor de beslissing tot uittreding is een gewone meerderheid vereist van het aantal deelnemende gemeenten.

Voor dienstverlenende verenigingen en opdrachthoudende verenigingen (met of zonder private deelname) was eerder reeds een mogelijkheid voorzien om “onderweg” uit te stappen. Deze bepaling wordt in regiodecreet aangepast.

Wanneer de conformering aan de regiogrenzen gepaard gaat met een uittreding op uiterlijk 31 december 2028 van een deelnemende gemeente uit een dienstverlenende of een opdrachthoudende vereniging, al dan niet met private deelname (voor afvalintercommunales gaat het om een uittreding op uiterlijk 1 januari 2035), is voor die beslissing een gewone (en dus geen drie vierde) meerderheid van het aantal deelnemers vereist.

Noch bij projectverenigingen, noch bij dienstverlenende of opdrachthoudende verenigingen is de uittredende gemeente schadevergoeding verschuldigd aan het intergemeentelijk samenwerkingsverband en aan de andere vennoten als de uittreding gebeurt om te voldoen aan de principes van regioconform samenwerken. Dat betekent echter niet dat de uittredende gemeente aangegane contractuele verbintenissen niet moet nakomen.

Het is natuurlijk ook best mogelijk dat een lokaal bestuur wil uittreden uit een regiogrensoverschrijdend intergemeentelijk samenwerkingsverband zonder rechtspersoonlijkheid (interlokale of interbestuurlijke vereniging) of een regiogrensoverschrijdende OCMW-vereniging, bijvoorbeeld om vlotter te kunnen voldoen aan de voorwaarden van bepaalde subsidieoproepen. In dat geval is het in de eerste plaats belangrijk te kijken naar de samenwerkingsovereenkomst (in het geval van interlokale of interbestuurlijke verenigingen) of naar de statuten (als het gaat om OCMW-verenigingen).

In het regiodecreet is opgenomen dat OCMW kán uittreden uit een vereniging of vennootschap voor maatschappelijk welzijn om te voldoen aan de principes van de regiovorming. Als de uittreding plaatsvindt voor 1 januari 2031 en gemotiveerd is door die principes, is het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn geen schadevergoeding verschuldigd aan die vereniging of vennootschap voor maatschappelijk welzijn. De uittreding gebeurt voor het overige onder de voorwaarden die bepaald zijn in de statuten van die vereniging of vennootschap voor maatschappelijk welzijn.

2/ Het lokaal bestuur gaat akkoord dat andere lokale besturen uit het referentieregio-overschrijdend samenwerkingsverband te stappen.

Zoals in het voorgaande punt verduidelijkt, vraagt de uittreding van een gemeente uit een intergemeentelijk samenwerkingsverband ook een beslissing van de andere leden van het samenwerkingsverband. Bij een dienstverlenende of opdrachthoudende vereniging gebeurt dit via Algemene Vergadering. In een projectvereniging gaat dit om de raad van bestuur, waar de lokale besturen in vertegenwoordigd zijn.

Wanneer dus een gemeente uit een intergemeentelijk samenwerkingsverband stapt, zal dit aanleiding geven tot beslissingen van (vertegenwoordigers) van andere lokale besturen uit het samenwerkingsverband.

In het geval van een dienstverlenende of een opdrachthoudende vereniging is de agendering op de gemeenteraad verplicht, zoals voor alle punten die op de Algemene Vergadering besproken worden. De gemeenteraad beslist wie als afgevaardigde zal optreden én welk standpunt die daar zal innemen (art. XXX van DLB).

In het geval van een projectvereniging wordt de beslissing genomen door de raad van bestuur.

3/ Het lokaal bestuur sluit aan bij een andere gelijkaardige samenwerking binnen de referentieregio.

Een gemeente die uit een samenwerkingsverband stapt (zie hoger) kan besluiten om toe te treden tot een ander samenwerkingsverband binnen de referentieregio. De wijze van toetreding is afhankelijk van het soort samenwerkingsverband, de statuten van het samenwerkingsverband enzoverder.

4/ Het lokaal bestuur richt samen met andere lokale besturen een nieuw samenwerkingsverband binnen de referentieregio op.

Een gemeente die uit een samenwerkingsverband stapt (zie hoger) kan besluiten om toe te treden om samen met andere lokale besturen binnen de referentieregio een nieuw samenwerkingsverband op te richten. De stappen hierbij zijn afhankelijk van het soort samenwerkingsverband, zoals die zijn vastgelegd in het Decreet Lokaal Bestuur.

5/ Het lokaal bestuur gaat akkoord met het aanvragen van een afwijking.

Een bestaand intergemeentelijk samenwerkingsverband kan bij de Vlaamse Regering een gemotiveerde aanvraag tot afwijking indienen. Een deelnemende gemeente kan voorstellen dat de raad van bestuur van het intergemeentelijk samenwerkingsverband hiertoe initiatief neemt.

Of een groep van gemeenten kunnen bij de oprichting van een nieuw intergemeentelijk samenwerkingsverband bij de Vlaamse Regering een gemotiveerde aanvraag tot afwijking indienen. Binnen een termijn van 90 dagen bepaalt de Vlaamse Regering dan of zij de afwijkingsaanvraag toekent. Een verkregen afwijking kan tijdelijk of definitief zijn.

Wanneer het intergemeentelijk samenwerkingsverband al bestaat op het ogenblik dat de afwijking wordt aangevraagd, gaat de aanvraag uit van de algemene vergadering (bij een

dienstverlenende of opdrachthoudende vereniging) of van de raad van bestuur (bij een projectvereniging) van het intergemeentelijk samenwerkingsverband. Wanneer het gaat om een nog op te richten intergemeentelijk samenwerkingsverband wordt de aanvraag ondersteund door gemeenteraadsbeslissingen van de betrokken lokale besturen.

Cruciaal in de aanvraag tot afwijking is de motivatie waarom het samenwerkingsverband zijn doel niet kan bereiken in een referentieregio-conforme samenwerking.

De modaliteiten tot aanvraag van afwijking worden bepaald in een uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 10 februari 2023. Dit besluit bepaalt dat de aanvragen voor een afwijking van de principes van regioconform samenwerken in het kader van het Regiodecreet van 3 februari 2023, evenals de communicatie over de beslissing van de Vlaamse Regering, via het digitaal loket van het Agentschap Binnenlands Bestuur moeten verlopen.

6/ Het lokaal bestuur stapt mee in een supra-regionale samenwerking.

De (theoretische?) mogelijkheid bestaat dat men door samenvoegen van regiogrensoverschrijdende samenwerkingsverbanden komt tot een supra-regionaal samenwerkingsverband. Een supra-regionaal samenwerkingsverband heeft een werkingsgebied dat meerdere referentieregio's beslaat, waarbij in elk van die referentieregio's minstens 90% van de gemeenten deelnemen.

De stappen die hiervoor gevolgd moeten worden komen in de praktijk neer op het oprichten van een nieuw samenwerkingsverband of het aansluiten bij een reeds bestaand (zie hoger).

5. Het aanbod van Labo Regiovorming

Op de webpagina's van [Labo Regiovorming](#) vind je steeds de meest actuele stand van zaken over afstemming van de bovenlokale samenwerking. Naast de inventaris voor jouw lokaal bestuur en referentieregio vind je er ook de actuele stand van de regelgeving, maar ook goede praktijken en inspirerende voorbeelden.

Voor **referentieregio's** bieden we de mogelijkheid van

- een toelichting op het burgemeestersoverleg of andere regionale fora.
- trajectbegeleiding bij het uitwerken van een stappenplan voor afstemming op de referentieregio.

Aan **lokale besturen en samenwerkingsverbanden** van lokale besturen bieden we de mogelijkheid van

- Toelichting op CBS, MAT of gemeenteraadscommissie (van het lokale bestuur) of bestuursorgaan van het samenwerkingsverband.
- Deelname aan het [kennisdelingsplatform Afstemming Bovenlokale Samenwerking](#) via MsTeams.

Subregio's kunnen een overzicht op maat aanvragen.

Alle vragen over afstemming kan je stellen via regiovorming@vvsq.be.

Labo Regiovorming is een initiatief van de VVSG, met de steun van de Vlaamse overheid.

Dit is de versie van 7 februari 2024.